

REGISTERBLAD**Datum:** 2000-02-07**OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I SÖDERMANLANDS LÄN****Områdesnummer:** NRO 04 019**Områdesnamn:** Hälleforsgången**Kommun:** Eskilstuna, Flen och Katrineholm**Kartblad:** Topografiska kartan nr 10G SV, 10G SO**Area:** 2 402 ha, varav 2 357 ha land och 45 ha vatten**Naturgeografisk region:** 24 Svealands sprickdalsterräng med lerslättdalar och sjöbäcken**Kust/havsregion:****Regionindelning för sjöar och vattendrag:****Agrara kulturlandskapsregioner:****Landskapsformer:** Kullig terräng med relativ höjd 20-50 meter**Riksvärde**

Geovetenskap		
Myrkomplex	Topogent kärr	Flora

Värdeomdöme: Hälleforsgången är landets största diabasgång. Den upptar en sammanlagd yta av 40-50 km² och sätter i stor utsträckning sin prägel på de områden den övertvårar då den framträder med egna landskapsformer. Ett av de mer karakteristiska avsnitten av Hälleforsgången har därför tagits upp som riksobjekt. Den har klass II i länsstyrelsens naturvårdsprogram. I anslutning ligger även Knisslamossen, ett myrkomplex med värdefullt topogent kärr. Källarhalsen är ett rikkärr med kalkpåverkad flora. Våtmarkerna har klass I i Naturvårdsverkets våtmarksinventering.

Huvudkriterier: A, B, C, D**Stödskriterier:** Storlek, mångformighet, naturlighet, raritet, nyckelområde, särprägel, funktion

Förutsättningar för bevarande: Att berggrunden bevaras för större påverkan. Områdets naturvärden kan påverkas negativt av stora täkter, bergskärningar, bebyggelse och kraftledningar, skogsavverkning, markavvattning, dikning

Säkerställande: ---

Områdets huvuddrag: Hälleforsgången är Sveriges största diabasgång. Den har en längd av 42 kilometer och en bredd av från 0,5 till nästan 2 km och skär i öst-västlig riktning över alla bergartsled från trakten av Malmköping till Hjälmaran. Dess ålder har daterats till ca 1 550 miljoner år.

Diabas är en vanligen mörk bergart ofta med inslag av ljusare listformade kristaller som bildar ett oregelbundet mönster s.k. ofitisk textur. Hälleforsgången är sammansatt av dels en äldre ofitisk, olivinrik diabas som bildar gångens randzon och dels en något yngre olivinfattig del som huvudsakligen upptar gångens centrala inre partier. Båda delarna härrör dock från samma magmakälla.

Hälleforsdiabasen är en seg och hård bergart och diabasbergen utgör därför under långa sträckor de högsta delarna i terrängen. Särskilt markant är detta i trakten söder och sydost om Näshultasjön där diabasbergen vid Tyckenhed bildar Mälarmårdens och en av länets högsta punkter. I hållytorna här framträder även det för denna typ av magmabergarter karaktäristiska sprickmönstret.

Hälleforsgången överlagras flerstädes av morän men framträder även på många håll med branta förklyftade bergssidor. Särskilt gäller detta diabasbergens sydvända sidor som är starkt förklyftade och där block av diabas kan spåras långt från moderklyften.

Hälleforsgångens bergarter har i motsats till många andra diabasförekomster vanligen en svag inverkan på vegetationen. Hälleforsgången och dess omgivning upptas nästan helt av hållmarkstallskog och barrblandskogar.

Vid Tyckenhed och även på andra ställen finns mindre klapperstensfält.

Hälleforsgången övertväras av ett antal sprickdalar med sydost-nordvästlig utsträckning. Enligt de dateringar som gjorts under senare år är dessa sprickdalar betydligt yngre än Hälleforsgången.

Inom riksintresset i anslutning till Hälleforsgången ligger Knisslamossen, ett myrkomplex bestående av en svagt välvd mosse och ett värdefullt topogent kärr.

Kärret Källarhalsen, 2 km sydväst om Näshultasjön, omges av kuperad barrskog med hållmarker. Större delen av kärret är öppet med riklig förekomst av knaggelstarr, hirsstarr, flaskstarr och blåtåtel. I bottenskiktet finns purpurvitmossa, krattvitmossa, knoppvitmossa. I ett område i norra delen av kärret är skogen bestående av björk, tall och gran tätare. I den nordöstra delen av kärret växer rikligt med Jungfru Marie nycklar. Fläckvis växer tät bladvass. Området har tidigare hävdats.

Anmärkningar: VMI (våtmarksinventering) id 10G1H01, 10G2F03

Referenser:

Krokström, T. 1936: The Hällefors dolerite dike and some problems of basaltic rocks Bulletin of the Geological Institutions of the University of Upsala 26, s. 113-263.

Åberg, G. och Lopez-Montano, R. 1986: Rb-Sr isotope data for the Hällefors composite dike, south central Sweden. - GFF 108, 143-148.

Länsstyrelsens i Södermanlands län: Naturvårdsverkets våtmarksinventering 1992-1993.

Länsstyrelsen i Södermanlands län, 1991: Naturvårdsprogram.

Område av riksintresse för naturvården enligt 3 kap 6 § miljöbalken;
Naturvårdsverkets beslut 2000-02-07

Riksintressets benämning: **Hälleforsgången**
 Identitetsnummer: **NRO 04 019**
 Kommun: **Eskilstuna-Flen och Katrineholm**
 Län: **Södermanland**

